

Відгук офіційного опонента
на дисертацію Гусак Дарії Григорівни «Розвиток економіки Волинської області в другій половині 60-х – першій половині 80-х років XX століття»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук
зі спеціальності 07.00.01 – історія України

Економічний розвиток як окремого регіону так і держави загалом – теми, які розробляють не одне покоління вітчизняних та зарубіжних дослідників. Заповнення існуючих лакун і прогалин завдяки введенню в обіг раніше невідомих історичних джерел, що розпочалося на зламі 80 – 90-х рр. минулого століття, кардинально змінює стан дослідження на сучасному етапі українського державотворення. На порядку денному постають питання створення узагальнюючих праць, присвячених окремим напрямам економіки, соціально-економічному розвитку окремих регіонів.

У цьому контексті вибір теми дисертаційного дослідження Д.Г. Гусак є цілком оправданим і актуальним адже в сучасній українській історіографії практично відсутні наукові публікації, які б безпосередньо висвітлювали господарське життя Волинської області у другій половині 60-х – першій половині 80-х рр. XX ст. Отже, наукова новизна дисертації полягає, по-перше, у постановці проблеми, що досі не виступала об'єктом комплексного дослідження, а також, по-друге, у заповненні прогалин у напрацюваннях вітчизняних науковців з цієї тематики.

Тема роботи торкається важливої проблеми, всебічне дослідження якої має вагоме теоретичне та науково-практичне значення. На основі залучення у науковий обіг значної джерельної бази, Д.Г. Гусак у повній мірі розкрила: зміст та основні напрями економічної політики радянської влади у період «застою»; систему управління промисловістю й сільським господарством УРСР у Волинській області; основні тенденції розвитку важкої та видобувної промисловості; стан і господарське значення

рослинництва й тваринництва; функціонування сфери соціально-виробничого обслуговування сільського господарства.

Здобувачка продемонструвала відповідальний та зважений підхід до розробки теми дослідження. Його ключовим підґрунтям була робота з історичними джерелами – архівними матеріалами, періодикою, мемуарами. Варто особливо наголосити на сумлінності дослідниці у їх використанні та прагненні якомога ширше залучити до наукового обігу, верифікувати шляхом співставлення, а також з'ясувати еволюцію соціально-економічної кризи на тлі розростання політичного монополізму правлячої партії у західних областях УРСР, зокрема на Волині.

Вступна частина дисертації привертає увагу аргументованим обґрунтуванням актуальності, предмету, об'єкту дослідження, мети та завдань, які поставила перед собою дослідниця. Не викликає заперечень структура роботи: вона побудована за проблемно-хронологічних принципом, складається із трьох розділів, які відзначаються чіткою внутрішньою логікою та глибоким аналізом, що сприяло реалізації задумів автора.

Для опрацювання проблематики дослідження здобувачка використала значне коло історичної літератури, основні структурні елементи якої окреслені у першому розділі (с.11 – 44). Зміст дисертаційної роботи засвідчує обізнаність автора зі станом наукової розробки проблеми. Тут вдало виокремлено характерні особливості вітчизняної та зарубіжної історіографії. Особливий акцент зроблено на працях радянських вчених. Незважаючи на їх надмірну заідеологізованість і прокомуністичну спрямованість, притаманну в ті часи усій радянській історіографії, вони відрізнялися багатою й різноплановою джерельною базою і стали основою певних наукових концепцій.

Дисертаційне дослідження відзначається солідною джерельною базою. Особливо слід звернути увагу на широке залучення дисертантом раніше не опублікованих архівних матеріалів. Зокрема до вагомих

позитивів дисертації варто віднести глибокий аналіз архівних документів і численних статистичних даних поточного архіву Головного управління статистики у Волинській області. Важливим, з огляду на дискусійність деяких положень дисертації, є досить ґрунтовний підрозділ про теоретико-методологічні засади дисертації (с.34-42).

У системному й цілісному вигляді у дисертації представлені інші розділи роботи. Зокрема у другому проаналізовано тенденції розвитку промисловості Волинської області. Дисертантка зуміла простежити шляхи розгортання соціально-економічної кризи та згортання виробничого потенціалу народногосподарського комплексу Волинської області, розкрити причини погіршення матеріального становища жителів та зростання економічних вимог щодо його покращення. Відрадно, що здобувачка пише не тільки про позитиви, але й негативи радянської моделі економіки. Йдеться про фальшиве звітування, заниження якості продукції, розкрадання державного майна. «Ці факти, – відзначає дослідниця, – особливо посилились у 80-х рр. XX ст. і справляли значний негативний вплив не тільки на економічне, але й на соціальне, духовне життя країни» (с.118).

У третьому розділі роботи Д.Г. Гусак звертає увагу на стан сільського господарства, зокрема акцентує на розвитку рослинництва, тваринництва, трансформації соціально-виробничого обслуговування населення. Абсолютно зрозуміло, що матеріали, які відклалися в архівах є надзвичайно однотипними. Тим не менше, дисертантка на їх основі прагнула показати діяльність державних інституцій влади щодо посилення матеріальної та технічної бази колгоспів та радгоспів. Можна з певністю сказати, що вона з цим завданням впоралася і прискіпливо проаналізувала процеси хімізації, меліорації земель, механізації сільського господарства тощо. Дослідниця прийшла до висновку, що сільське господарство «займало ключове місце в економіці краю і забезпечувало підприємства групи «Б» місцевою сировиною та достатньою кількістю робочої сили... На відміну від всієї

республіки, де помітно переважала важка промисловість, на Волині спостерігалось лише несуттєве домінування промисловості групи «А» (с.196).

Загальні висновки дисертації (с.193-200) є науково вагомими й аргументованими, логічно випливають із поставлених мети та завдань і в цілому розкривають специфіку процесу розвитку економіки Волинської області у другій половині 60-х – на початку 80-х рр. ХХ ст.

Загалом, позитивно оцінюючи оригінальне дисертаційне дослідження Д.Г. Гусак, слід вказати й на деякі конкретні побажання дисертантці: По-перше, робота значно виграла б за умови ширшої персоніфікації досліджуваних процесів. По-друге, вартувало б глибше проаналізувати стосунки між союзним, республіканським та регіональним компартійним керівництвом в економічному сегменті. По-третє, історіографічний аналіз в окремих відступах виглядає дещо фрагментарним (бракує повноти і аналітичності).

Висловлені побажання не є визначальними при оцінці науково-теоретичного рівня представленої до захисту дисертаційної праці і, безумовно, не ставлять під сумнів концепцію, зміст та аргументацію автора, що є його невід’ємним правом. Робота відзначається науковим і логічним стилем викладу матеріалу, є доказом зрілості Д.Г. Гусак як науковця, результатом багаторічної науково-пошукової роботи і має самостійний та завершений у науковому плані характер. Змістовне (переважно на новому архівному матеріалі) висвітлення вузлових питань теми, зроблені узагальнення і висновки підтверджують значний особистий внесок дисертанта в розробку наукових результатів і має суттєве значення для більш повного і об’єктивного дослідження економічної історії України.

Дисертантка має необхідну кількість наукових публікацій у фахових виданнях по темі дисертації. Ідеї дисертації пройшли достатню наукову апробацію – доповідалися на двох міжнародних та п’яти всеукраїнських наукових конференціях. Зміст дисертації знайшов своє відображення у

дванадцяти публікаціях, із яких чотири статті надруковано у фахових виданнях, визначених переліком Департаменту атестації кадрів Міністерства освіти і науки України, а одна – у зарубіжному наукометричному виданні.

Автореферат відображає винесені на захист основні положення й найважливіші наукові висновки, а його зміст віддзеркалює смислові компоненти дисертаційного дослідження.

Виходячи з вищезазначеного, маємо всі підстави для висновку про те, що подана до захисту дисертація «Розвиток економіки Волинської області в другій половині 60-х – першій половині 80-х років XX століття» за своєю актуальністю, науково-теоретичним рівнем розробки досліджуваної проблематики, науковою новизною одержаних результатів, а також за їх теоретико-практичною значущістю цілком відповідає вимогам ДАК Міністерства освіти і науки України щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Гусак Дарія Григорівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

10 серпня 2015 р.

Офіційний опонент:

Кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
вчений секретар Інституту українознавства

ім. І. Крип'якевича НАН України

О.І. Муравський

